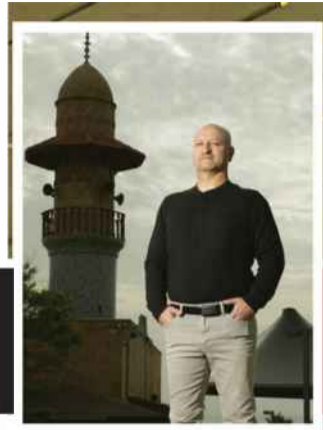

24.44x34.94	1/6	20	עמוד	המוסף - מעריב	06/05/2022	81571087-7
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

20 עומד בחזית // ד"ר מיכאל מילשטיין
על הפלסטינים ועל ערביי ישראל
טל לברם |

דוח מודיעין

בין האינטרסים של יחיא סנוואר להזדמנות של מנסור עבאס: אל"מ במיל' מיכאל מילשטיין מנתח את כל החזיתות • טל לברם

טל לברם | **צילום: יוסי אלוני**

"לא היינו מספיק יציבים ועם עמוד שדרה, וקנינו שקט בעזה בלי שחמאס שילם מחיר"

לחלוטין מהשיח כתנאי להמשך התקדמות בסוגיות אז-רחיות נוספות.

בצמרת הביטחונית יגידו לך: כן, אנחנו רוצים שקט מעזה ויש אינטרסים אחרים. אי אפשר לשבת ביציג ולחלק הנחיות. מה אתה עונה לזה?

"אני מודע לכך שיש בעיות דרמטיות ודחופות יותר, אבל אני אומר שיש לקחת בחשבון שאנחנו קונים עכשיו שקט שיש לו מחיר אסטרטגי משמעותי ארוך טווח. אני מסתכל על עזה של 2030 ורואה את חמאס הולך וצור-בר יכולות צבאיות, כמו שיש לחיזבאללה כיום. אז יכול להיות שאנחנו משפרים את המצב הכלכלי שם, אבל במקביל חמאס מכין את התוכניות שלו למבצע הבא ומ-שפר את העמדות שלו בדרך לכבוש את ההנהגה של כל הזירה הפלסטינית. הייתי מצפה שלכל הפחות יתקיים אצלנו דיון על ההשלכות המדיניות בעזה שנים קדימה. חמאס כאן כדי להישאר. אני לא רואה מצב שבו הוא מאבד את השלטון ברצועה, כך שאנחנו צריכים להיות אלה שמעצבים את כללי המשחק ולא להפך. אני לא נאיבי. אני לא חושב שאפשר להוריד את מדר ההסתה של חמאס לאפס, אבל יש קווים ארומים שאותם אנחנו צריכים לקבוע."

מה לדעתך המחיר שעל חמאס לשלם?

"אף אחד מהצד שלנו לא בא לצמרת חמאס ובצורה מסודרת אמר להם תקשיבו, אתם רוצים 20 אלף פו-עלים מעזה שיעבדו בישראל? זה לא יכול לעבוד עם ניסיון להבעיר את הגדה. בשיחות עם גורמים מעזה עולה שנושא הפועלים הוא מרחב הדיג החדש. בעבר, לאחר ירי רקטות מהרצועה ישראל הייתה נוהגת לצ-מצם את מרחב הדיג כמו אקורדיון: היום יש לוקוס, מחר אין. זה לא הביא תוצאות אז וגם עכשיו: אם כבר החלטתם להכניס פועלים, אל תפתח ותסגור

בחינם בגלל הרצון לשקט. סנוואר מבין את סדר האילור-צים של ישראל, את המציאות הפוליטית ושלל הבעיות, מאיראן ועד ענייני כלכלה והרצון בשקט ברור, ומנצל את המצב לטובתו וגם מקבל הטבות חסרות תקדים. כל זה מתרחש בשנה שבישראל מזהים באופן מובהק את הניסיונות שלו, שנכשלו עד עכשיו, להוביל להסלמה וכאוס ביהודה ושומרון."

אתה לא חושב שסנוואר יכול לטעות בניתוח שלו את ישראל, כפי שקרה כבר בעבר?

"בהחלט. גם במבצע שומר החומות הוא טעה. הוא היה משוכנע שניכנס לסבב הסלמה, ומצא את עצמו במערכה שנמשכה עשרה ימים. עכשיו הוא מסתכל על המצב הפנימי של ישראל, שמסוכנת בעניינים פוליטיים וכבולה לבעיות אחרות כמו איראן והזירה הצפונית ומ-עריך שלישראל אין עניין בעימות בעזה."

ואת הנתון הזה מנצל חמאס לטובתו?

"כן. הוא עושה לנו סוג של מב"ם (מערכה בין מלח-מות - טל"ר). מייצר מערכה שאינה בסדר גודל של מבצע גדול ומתחת לתדר של עימות ישיר, דרך הסתה והכוונת טרור בקרב ערביי ישראל ואפילו יורה עלינו באמצעות סניף צפוני רקטות מדרום לבנון. הארגון מעוניין להבעיר את יהודה ושומרון, להצטייר כמגן ירושלים ולהרתיע את ישראל מעימות בעזה, בלי שישלם מחיר ישיר. שנה לאחר שומר החומות, סנוואר יכול לומר לעצמו: יזמתי מבצע, הפרתי הבנות ברגל גסה, השגתי הישגים חסרי תקדים במישור האזרחי, אני ממשיך בשיקום והתעצ-מות, מסית בהר הבית ומכוון טרור לגדה, חיזקתי את מעמדי מול הרשות הפלסטינית, וקטאר ממשיכה להיות פקטור משמעותי בתמיכה ברצועה, ואחרי כל זה יש לי ביד הסכמה מצד ישראל למעבר של 20 אלף פועלים לעבודה. מעבר לזה, סוגיית השבויים והנעדרים נעלמה

משך יותר מ-25 שנים ליווה אל"ם במיל' מיכאל מילשטיין את הזי-רה הפלסטינית כראש הזירה באגף המודיעין של צה"ל וכיועץ לעניינים פלסטיניים של מתאם פעולות הממשלה בשטחים. רבים

רואים בו אחד מהערביסטים הבולטים בישראל, בעיקר משום שאת רוב ניסיונו הוא מביא משעות רבות שהעביר בשטח ומהקשרים שרקם עם דמויות מפתח בזירה הפ-לסטינית, שאת רובם הוא מכיר מגיל צעיר. לפני שלוש שנים, כשהשתחרר, המיר מילשטיין את הצבא באקר-מיה, במחקר, בפעילות ציבורית ללימוד ערבית מדוברת בבתי הספר וביצירת חיבורים לחברה הערבית בישראל. על רקע גל הטרור של התקופה האחרונה והמתיחות סביב הר הבית, סבור מילשטיין שישראל עושה טעות חמורה ביחס לחמאס ברצועת עזה, ומפספסת את הכ-וונות של הארגון. "יש הסתה מטורפת של חמאס והכ-וונת טרור מעזה, וזה קשור למדיניות הישראלית, כאשר חמאס לא משלם מחיר על המעשים שלו", הוא אומר.

אבל חמאס גם יודע שאם תימשך ההסלמה בהר הבית, המהומה עשויה להגיע גם לעזה.

"עד עכשיו השיטה של מנהיג חמאס יחיא סנוואר עור-בדת לו, ונכון לעכשיו אין הסלמה ברצועת עזה למרות המתיחות שהוא מייצר. אני סבור שסנוואר מבין באופן עמוק יותר שהפוליטיקה הישראלית כל כך סבוכה, עד שהסיכוי שישראל תצא עכשיו למבצע בעזה הוא נמוך, והוא יצטרך לעשות דברים מאוד דרמטיים על מנת שתתפתח כאן מערכה. בינתיים הוא מבקש לה-ראות שהוא יודע לשלוט בגובה הלהבות, לחמם אזורים אחרים מחוץ לרצועה, בלי שזה יגיע אליו וכלי שהוא ישלם על כך מחיר. את הפרס הזה ישראל מעניקה לו

24.32x32.84	2/6	21 עמוד	המוסף - מעריב	06/05/2022	81571088-8
אוניברסיטת רייכמן - 84260					

על רקע גל הטרור והמתיחות הביטחונית, אל"ם במיל' ד"ר מיכאל מילשטיין, ראש הפורום ללימודים פלסטיניים במרכז משה דיין, מונה את הטעויות של ישראל מול חמאס, מצהיר כי מנסור עבאס הוא המרטין לותר קינג של החברה הערבית ומשרטט את התרחיש שמטריד אותו: "מתרחשת אל מול עינינו התמזגות של הישות הישראלית עם הפלסטינית, ואני חושש שנגיע לטשטוש מוחלט, עד לחיבור שבין בעלי תעודת זהות כחולה לזו הירוקה"

15.3x25.18	3/6	עמוד 22	המוסף	מעריב -	06/05/2022	81571091-2
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

את המעבר כל רגע. אל תהפוך את זה למרחב דיג. עכשיו, לאחר המתחות הביטחוניות האחרונה שיש לו בה מניות רבות, אפשר לבוא לחמאס ולהגיד לו - אנחנו משנים את חוקי המשחק. אתה רוצה פועלים? רוצה פרויקטים בינלאומיים של שיקום של הרצועה? נתחיל בהתקדמות בנושא השבויים והנעדרים, ובמקביל רסן את הכוונות הטרור ביהודה ושומרון, ויש עוד דרישות, כמוכן. התחלנו עם זה לאחר המבצע האחרון, אבל לא היינו מספיק יציבים ועם עמוד שדרה, וקנינו שקט בעזה בלי שחמאס שילם מחיר."

מערביסטים לאנליסטים

מילשטיין הוא בנם של רגינה וצבי, שעלו מברית המועצות בסוף שנות ה-60. גדל בבתי הרכבת בשכונת שומאל הנביא בירושלים, ובהמשך עבר לראשון לציון. כיום הוא מתגורר עם רעייתו נועה, פסיכיאטרית בכירה בשניידר, ושלושת ילדיהם בקריית אוננו.

מה לכן לעולים מברית המועצות ולשפה הערבית?

"אולי הסקרנות היא שלקחה אותי לשם. מעולם לא הפניתי עורף למוצא שלי ולשפת הוריי, שאותה אני דובר. יחד עם זאת, כבן המקום, רציתי ללמוד על המרחב שבו אני חי, וכך הייתי היחיד בגימנסיה הריאלית של ראשון לציון שעשה בגרות בערבית מדוברת. משם המשכתי לעתודה בלימודי המזרח התיכון, ומגיל 21 ועד היום אני בתחום הפלסטיני. בתחילת שנות ה-90, בתחילת דרכי בחטיבת המחקר בזירה הפלסטינית שרק הוקמה, קיבלתי משימה לחקור את הרשות הפלסטינית. כבר אז ידעתי שאני רוצה לעשות את הדברים אחרת. כאשר אתה יושב בחדר וכותב ניירות עמדה ומחקר על בסיס דיונים ומידע שמגיע מתורגם ופעמים רבות מושג פע מהמוחות המערביים שלנו ולא מהמציאות בשטח, יש בעיה. הבנתי שאני רוצה לגעת בדברים ולא לעסוק בהם ברמה התיאורטית."

פעמים רבות אנחנו מסתכלים על הסכסוך במשקפיים מערביים ובכל פעם מופתעים מחדש מכך שדברים מתרחשים אחרת במציאות.

"קצין מודיעין חייב לדעת את שפת האויב שלו. לא יכול להיות שחוקר של זירת סוריה, הפלסטינים או ירדן

לא יידע ערבית. זה פער שהולך וגדל בשנים האחרונות, ואני מצר עליו. כמות דוברי הערבית גם במודיעין הולכת ופוחתת, ואנחנו הופכים מערביסטים לאנליסטים". לדברי מילשטיין, איש מודיעין הוא מפענח של תרבות, שפה והיסטוריה. הבעיה היא שאנשי מודיעין שהופכים לאנליסטים, מנסים להחיל את הלוגיקה האישית שלהם על התנהגות האויב. "כאשר אתה מבקש לפענח את דמור תו של יחיא סנוואר מנהיג חמאס, למשל, לא מספיק ניי תוח לוגי או פסיכולוגי שלו ושל צעדיו - אתה חייב להבין את צורת החשיבה שלו בשפת המקור", הוא אומר. לצד התחום האקדמי, כראש הפורום ללימודים פלסטיניים במרכז משה דיין וחוקר בכיר במכון למדיניות ואסטרטגיה באוניברסיטת רייכמן בהרצליה, מילשטיין עוסק בסוגיות מעשיות ביחסי יהודים וערבים, במה שהוא קורא "העמקת החיבורים".

כמתווך?

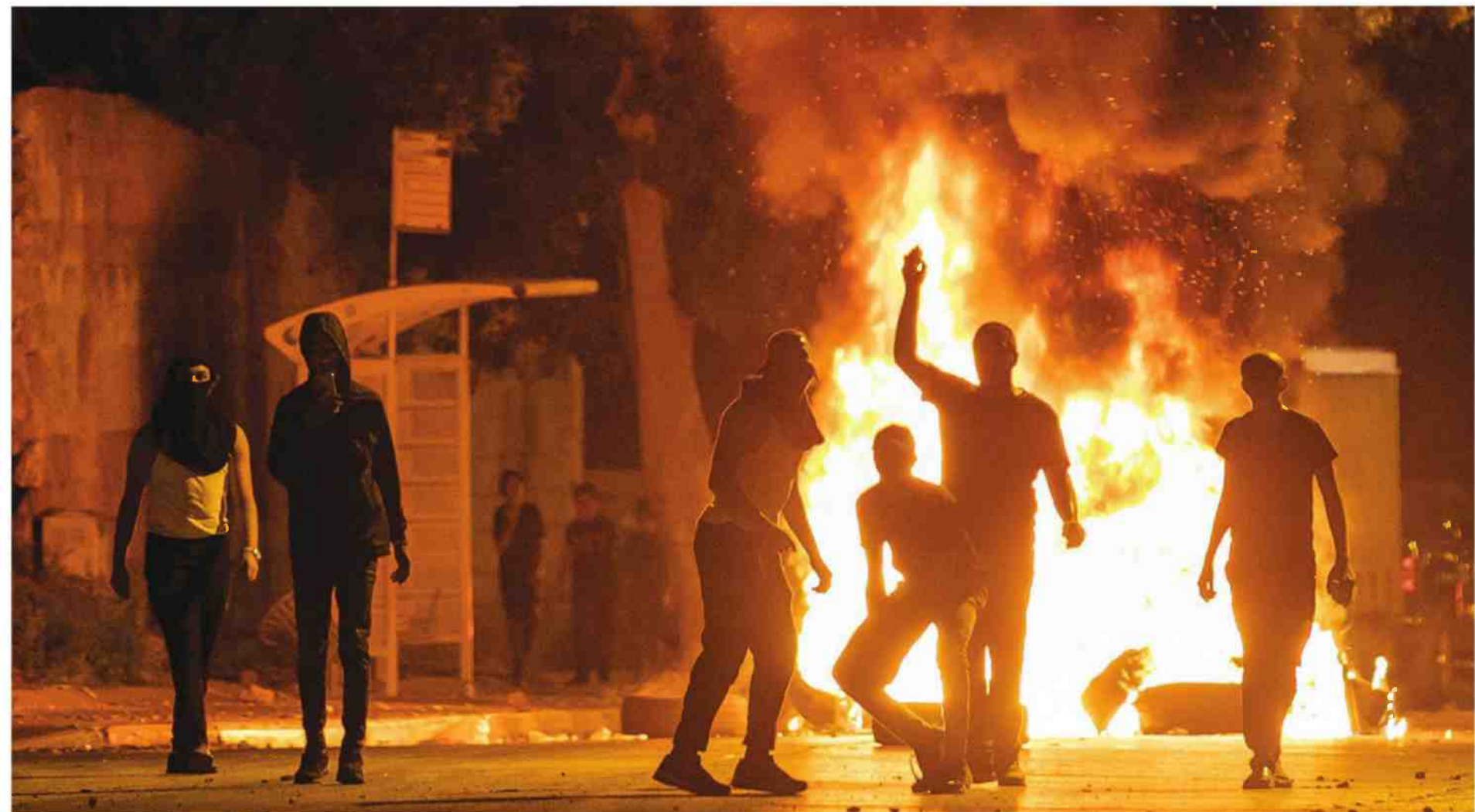
"גם כמתווך וגם בקידום חקיקה פרלמנטרית שתחייב לימוד ערבית מדוברת בבתי הספר הממלכתיים במקום

"גם שיתופי פעולה כלכליים לא מבטיחים שקט". פועלים פלסטינים במחסום ארז

25.3x31.28	4/6	עמוד 23	המוסף	מעריב - המוסף	06/05/2022	81571089-9
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

"כדאי שננסה לראות איך מסתכלים קדימה על החיים כאן ואיך לא חוזרים למראות הקשים". מהומות ברמלה בשומר החומות

ערבית ספרותית. כאזרח ישראלי, מזרח תיכוני, אם אני רוצה להבין את המרחב שבו אני קיים, אני צריך לדעת גם את השפה. אם אני לא מבין אותה, אני לא מבין את הכמיהות ואת החלומות וגם לא את האיומים.

את זה אתה אומר כאיש מודיעין או כאבא?

"אם לא יהיה מפתח של שפה בסיסית והיכרות עם התרבות, לא יהיה כאן דו-קיום - יהיה ניכור וחיכוך".

בנוסף לפעילותו בקידום הוראת השפה, עוסק מיל-שטיין גם בסוגיית הפשיעה בחברה הערבית: "ראינו עד כמה התופעות הללו, של אלימות ושל נשק בלתי חוקי, הן לא בעיה פרטית של המגזר".

ולמרות האירועים החמורים האחרונים, אתה מרגיש שיש שינוי?

"לא רק שאני מרגיש, אני יודע לעמוד מאחורי נתונים שמראים מגמה של ירידה".

ירידה?

"אנחנו כמובן במצב מאוד לא טוב, ראה מה שקורה לאח-רונה ברהט ובמקומות נוספים. אבל כשמסתכלים על מספר הקורבנות, על היקף הירי, מספר תפיסות האמל"ח, מספר פתיחות התיקים, המעצרים - אנחנו במגמה של שיפור. אני שים שאני משוחח איתם בחברה הערבית עדיין סקפטיים וזהירים, אבל יחד עם זאת מציגים פתח קטן של תקווה, שבחודשים האחרונים קורה משהו נכון, שבכל זאת מת-חילים לטפל בבעיות לעומק. ויש גם הבנה שאם הממשלה הנוכחית תיפול, חלק גדול מהמאמץ הזה יקרוס".

כלומר, אם הממשלה מתפרקת, אז הולכים אחורה?

"כן, ובכל התחומים: ממיגור האלימות והפשיעה, הנשק הבלתי חוקי ועד לנושאים כמו השתלבות בחברה הישראלית. גם מנסור עבאס מבין זאת היטב".

אולי אתה מדבר עם אותם אנשים מקרב ה-4 מנד-טים שהצביעו לרע"ם בראשות עבאס. אבל יש רוב באוכלוסייה הערבית שלא הצביעו לו. ויותר מזה, אתה רואה את תגובת הנגד של הרשימה המשותפת שהק-צינה את עמדותיה.

"החברה הערבית קרועה, יש בה קטבים. אבל ההערה-כה שלי שיש הרבה יותר אנשים שמתחילים להשתכנע כיום מהחזון של עבאס ופחות מהרעיונות המנכרים של איימן עודה ואחמד טיבי. להערכתו, הכוח הפוליטי של

עבאס נמצא בעלייה, והוא יכול להביא גם 6 מנדטים בבחירות הבאות. לעומת האחרים, הוא נותן לצעירים אופק לעתיד. זה לא אידיאלי, אבל זו החלופה היחידה למניעת התנגשות בין שתי האוכלוסיות, היהודית והע-רבית, שחיות כאן".

המקבילה של מרטין לותר קינג

בשבוע שעבר נשא סנוואר נאום מאיים נגד ישראל ופנה ישירות לעבאס, האשים אותו בבגידה בגלל הצט-רפותו לקואליציה והוסיף "לא נשכח ולא נסלח". בחודש מרץ, במהלך הפגנה שהתקיימה באום אל-פחם, הותקף יו"ר רע"ם. גם עלו נגדו קריאות "בוגד". "עבאס מאיים", אומר מילשטיין, "ובאיום כזה הוא לא יכול לדעת אם הכדור של האקדח יהיה של ערבי או יהודי".

למה שיהודי ירצה לפגוע בו?

"אם השיח שמתנהל לעתים אצלנו הוא שעבאס מחבל והוא מקביל לאיש חמאס ולסנוואר, והמסר הזה הולך ושוקע לאט-לאט בתודעה הציבורית, למה שלא יקום אדם שיגיד לעצמו שהוא צריך לשים לזה קץ?".

אבל האיום הגדול יותר עליו הוא מקרב קיצונים בח-ברה הערבית.

"כשעבאס מדבר על האיומים וההסתה כלפיו, הוא מדבר על אימים מקרב החברה הערבית. בסביבתו לע-תים מדברים עליו כעל מתאבד, בגלל אומץ הלב שלו להגיד ולעשות דברים שלא נעשו ונאמרו בעבר".

טוענים אצלנו שפוליטיקאים ערבים מדברים דברים שונים בעברית לציבור היהודי ובערבית לציבור הערבי. "זה לא המצב אצל עבאס. אני קורא ושומע אותו בע-רבית, והוא אומר את אותם הדברים כשהוא מגנה טרור או הולך לבית כנסת שהושחת בלוד במהלך מבצע שומר החומות. עבאס הוא בוודאי לא ציוני. הוא מעולם לא היה כזה. הוא איש התנועה האסלאמית שמחזיק בגישות שרובן סותרות את הגישות שלי - אבל הוא הדבר הכי טוב שקרה ליחסים בין יהודים לערבים במדינה".

הכי טוב?

"חד-משמעית. ויותר מזה, הדרך שהוא מייצג היא החלופה היחידה בעיניי לעיצוב תקין של יחסים בין

15.7x31.74	5/6	עמוד 23	המוסף	מערב -	06/05/2022	81571090-1
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

"שנה לאחר שומר החומות, סנוואר יכול לומר לעצמו: יזמתי מבצע, הפרתי הבנות ברגל גסה, השגתי הישגים חסרי תקדים במישור האזרחי, אני ממשיך בשיקום והתעצמות, מסית בהר הבית ומכוון טרור לגדה, חיזקתי את מעמדי מול הרשות"

"עבאס הוא בוודאי לא ציוני. הוא מעולם לא היה כזה. הוא איש התנועה האסלאמית שמחזיק בגישות שרובן סותרות את הגישות שלי - אבל הוא הדבר הכי טוב שקרה ליחסים בין יהודים לערבים במדינה"

"מנסור עבאס מאוים, ובאיוס כזה הוא לא יכול לדעת אם הכדור של האקדח יהיה של ערבי או יהודי. אם השיח שמתנהל לעתים אצלנו הוא שעבאס מחבל, למה שלא יקום אדם שיגיד לעצמו שהוא צריך לשים לזה קץ?"

יהודים לערכים. אם הוא נופל, אז האופציות היחידות שיש לנו הם איימן עודה, שחותר למדינת כל אזרחיה, וראאד סלאח, שבכלל לא רוצה מגע עם המדינה ומוס' דותיה, וגופים קיצוניים יותר כמו דאע"ש ואותם צעירים שביצעו את הפיגועים האחרונים".

אז יש לנו חלון הזדמנויות קצר?
"אני חושב שכן. חלון הזדמנויות קצר ומאויס, שתלוי בנסיבות הפוליטיות".

למעשה ראש הממשלה לשעבר בנימין נתניהו היה זה שבמובן מסוים פתח את הדלת בפעם הראשונה למנ-סור עבאס. למה לא יכולים להיות שיתופי פעולה איתו בעתיד?

"מבחינה מעשית, לתנועה האסלאמית היה קל יותר בנושאים רבים עם ממשלת ימין מאשר עם הממשלה הנוכחית. ברכדים חברתיים ותרבותיים, יש לתנועה קווי דמיון למפלגות החרדיות בישראל וגם אינטרסים משותפים. אבל הגישה הנגטיבית כיום של האופוזיציה, ששמה במרכז הביקורת שלה את שיתוף הפעולה של ממשלת בנט עם מנסור עבאס, הופכת את האפשרות לשיתוף פעולה עתידי לקשה מאוד עד בלתי אפשרי. מה שהיה אמור להיות לכאורה טבעי לפני כשנה, הופך לקלוש כיום בגלל שההתקפות האישיות על עבאס ועל מה שהוא מייצג, הפכו לאידיאולוגיות ונוקשות".

ואתה כחוקר וכאדם פרטי, מסתכל על זה מזווית שאינה פוליטית?

"אני מסתכל על זה מזווית אסטרטגית וציונית, כי אני מבין שמאז 1948 ועד היום לא הייתה נוסחה שליוותה והסדירה את היחסים בין היהודים לערבים במדינה הזו, מלבד שורה וחצי במגילת העצמאות. צעיר ערבי בן 18, למה הוא מחויב כיום? עבאס הוא היחיד שמתחיל להס-דיר את העניין הזה".

אתה רואה בו מקביל לבן-גוריון עבור החברה הערבית?
"לדעתי הוא הוא המנהיג החשוב ביותר שגדל בחברה הערבית מאז 1948. הוא במידה מסוימת הדבר הקרוב ביותר למרטין לותר קינג של החברה הערבית. כלומר, מנהיג שמ-נסה לפרוץ את המסגרות של הקהילה הסגורה ולהיפתח לקהילה הרחבה ולהשתלב בה מתוך רעיון של שוויון".

הדור שהולך לאיבוד

"בשבילנו, היהודים, יש פה הזדמנות אסטרטגית", מר-סיף מילשטיין. "כדאי שננסה לראות איך אנחנו מנקים את עצמנו מסטיגמות אידיאולוגיות ומתחילים לחשוב איך מסתכלים קדימה על החיים כאן ואיך לא חוזרים למ-ראות הקשים של לוד ועכו ורהט במבצע שומר החומות". יגידו לך אנשים שאתה תמים, שהרעיון של השתלבות היום מסתיר את ההתנגדות של מחר.

"אני לא תמים. אני מניח שאם תלך לאנשים של רע"ם ושל התנועה האסלאמית, אתה תמצא שיש להם חזיונות ארוכי טווח שלא שונים מחזיונות וחלומות של פלסטי-נים אחרים. הם לא ציונים, אבל מה שמויחד ברע"ם זו היכולת למסגר ולעשות הבחנות בין הווה לעתיד ולע-תיד הרחוק, והרצון הוא לטפל בפשיעה, בתשתיות ובדור הצעיר, שרבים ממנו הולכים לאיבוד".

יש גם מוכנות לשירות לאומי או קהילתי בהיקפים גדולים?

"בחברה הערבית יש מצוקה אמיתית עם הדור הצעיר.

30% מבני ה-18-24 לא עובדים ולא לומדים. כמות אדירה של כ-70 אלף צעירים שתלויים לחלוטין

23.08x32.72	6/6	24	עמוד	המוסף	06/05/2022	81571092-3
אוניברסיטת רייכמן - 84260						

"סנוואר מבין שהסיכוי שישראל תצא עכשיו למבצע בעזה נמוך". ירי רקטות מעזה לישראל לפני שבועיים

"אני יוצא נגד גורמים פוליטיים שמשייכים את המגמות המסוכנות בחברה הערבית לקיפוח ולמצוקות. זה קיים, אבל קודם כל זו הסתה פרועה על רקע אידיאולוגי בחברה הערבית והיא זו שלפני כולם צריכה לפתור את הבעיות"

מכל מסגרת. כשאתה מפלח את הפרופיל של מי שעומד מאחורי האירועים החמורים של שומר החומות בלוד, בגליל וברהט וגם כיום בהתפרעויות בהר הבית, תמצא רבים מהם שם. הם מעורבים באלימות, בפשיעה, באנר-כיה, בעימותים מול המשטרה ומכאן הדרך לטרור על-לה להיות קצרה. אני מעריך שהפוטנציאל לטרור מקרב בני הקבוצה הזו עומד על כמה מאות, אבל אם הבעיה תחריף, הוא עלול להגיע לאלפים. בחברה הערבית מבינים את הקושי איתם, הוא מתפוצץ גם להם בפנים. לכן יש נכונות גדולה יותר לשירות קהילתי. לא מדברים על שירות במסגרת הצבא והמשטרה, אבל כן בכתי חולים, בכתי אבות, במד"א ובעוד גופים נוספים.

אנשים שיקראו את הדברים הללו יגידו לך - תתעורר. האירועים בשומר החומות, הפגנות השנאה שהיו לפני חודשיים באום אל-פחם ובעיקר הפיגועים האחרונים שבוצעו על ידי ערבים ישראלים - איך אתה יכול לדבר על הרצון של הקהילה הערבית להתחבר, להיות שייכת? "לא רק שאני לא ממזער את התופעות והמגמות המסוכנות, אני גם יוצא נגד גורמים פוליטיים שמשייכים את המגמות הללו לקיפוח מתמשך ולמצוקות חברתיות וכלכליות. זה קיים, אבל קודם כל זו הסתה פרועה על רקע אידיאולוגי שרצה בחברה הערבית, והיא זו שלפני כולם צריכה לפתור את הבעיות. אני חושב שיש דברים שהמדינה יכולה לצמצם ולעשות על מנת לעזור לחברה הערבית לטפל בבעיות שיש לה עם בני הדור הצעיר. אנשים בחברה הערבית אומרים לי: אתם חווים את הקבוצה הזו כאיום ביי-טחוני. עבורנו הם מערערים את מרקם החיים והמבנה החברתי. הם עלולים לעשות לנו פאודה (כאוס - טל"ר), במיוחד אלה שרוכשים רעיונות חדשים של דאע"ש ושל קיצוניים דתיים".

מילשטיין מספר על מקרה שאירע לאחרונה בנצרת, שלדבריו ממחיש את ההקצנה: "אדם הציב בחצר שלו עץ לכבוד חג המולד, כמו בכל שנה. הבן של השכן שלו, מר סלמי שהפך לפעיל דאע"ש, אמר לו שיש לו 24 שעות להעריך את העץ מהחצר, אחרת הוא לא אחראי למה שייחפש. הבחור הנוצרי ניגש לאביו של המוסלמי וזה הודה שאין לו מה לעשות, שהוא לא מסוגל להשתלט על הבן. זה הסיפור: עוינות מתגברת וחוסר יכולת של דור ההורים להתמודד עם אותם צעירים שבועטים בכל המסגרות ובמקורות הסמכות של המדינה, אבל גם של החברה הערבית".

מילשטיין מציין שני כוחות שפועלים בחברה הערבית: בית: מצד אחד המתונים שמצדדים ברעיון ההשתלבות לעומת מגמת הנגד, שהופכת לאלימה ומסוכנת יותר. לכן, הוא אומר, מדובר באתגר אסטרטגי למדינת ישראל ולא רק בעניין פנימי של החברה הערבית.

התהליך שאתה מדבר עליו כולל פעילות אכיפה משטרתית רבה יותר לצד שילוב של החברה הערבית המ-תונה, זה צפוי לעורר קיצונים בתגובות נגד.

"נכון, והדינמיקה הזו עלולה להיות מאוד קשה ול-

קחת זמן, וזה דורש קודם כל מהחברה הערבית לקחת אחריות, אבל אין חלופה אחרת".

ועכשיו עם המהומות בהר הבית, שלא הייתה הפעם סיבה מיוחדת להתפרצות שלהן, לא שמענו קריאות גינוי של מנהיגים ערביים.

"וזה אכן מאכזב מאוד, גם מצד מנהיגים ערביים שרק לאחרונה חתמנו איתם על שיתופי פעולה והפשי-רנו יחסים. לא ציפיתי לגינוי של הפורעים בהר הבית או בבחירת קו פרו-ציוני, אבל הייתי מצפה לכל הפחות שהם היו אומרים שמדובר במציאות מורכבת ולכל הצדדים יש אחריות. במיוחד לאור העובדה שישראל עשתה צעדים נכונים של מחווה כלפי הרשות, על מנת להוריד את גובה הלהבות, לא הייתה סיבה לפיצוץ. גם הירדנים היו מעורבים, ולמרות זאת האחריות הוטלה עלינו. זה רק ממחיש עד כמה הר הבית משמעותי ונפיץ".

טשטוש הגבולות

מילשטיין טוען שבכל זאת חמאס נחל הפסד, וזה בחוסר היכולת שלו לעורר את הרחוב הפלסטיני ביהודה ושומרון ולהוביל לאינתיפאדה שלישית. גל הטרור הנור כחי התחיל מקרב ערביי ישראל, בשני הפיגועים בבאר שבע ובחדרה. את שני הפיגועים הגדולים הבאים, בכני ברק ובתל אביב, כבר ביצעו מחבלים מיעבד וממחנה הפליטים ג'נין. גל האירועים נמשך עם המהומות בהר הבית, ירי רקטות מרצועת עזה וירי מלבנון שבוצע על ידי תשתית של חמאס.

למרות התקופה המתוחה, שבה אירוע רודף אירוע, השטח ביהודה ושומרון עדיין לא בוער. במהלך הרמ"דאן, הרוח המוחלט של האוכלוסייה בגדה היו עסוקים בעצמם ולא יצאו לרחוב. גם לסוגיות כלכליות ואזרחיות יש גבול, סבור מילשטיין. ועדיין, לא השקעה בכלכלה או בהעלאת רמת החיים היא שתגרום למחבל או לחורליית טרור להימנע מביצוע פיגועים.

ובינתיים, יש תרחיש אחד שמטריד את מילשטיין והוא סותר את ההתרעות המודיעיניות האסטרטגיות בדבר קריסת הרשות הפלסטינית ופריצת אינתיפאדה שלישית. הפעילות המבצעית הצה"לית, ניהול השסתומים הכלכליים ותיאום הדוק עם הרשות הפכו את התרחיש הזה לבעל סבירות נמוכה. "מה שבאמת מטריד אותי", הוא אומר, "שבקצב אטי, ובאופן שנסתר מהעין הביי-טחונית והמדינית, מתרחשת אל מול עינינו התמזגות של הישות הישראלית הציונית עם הפלסטינית בתש-תיות, בדמוגרפיה, בכלכלה ובקו הגבול. למרות שאין לנו רצון ובטח לא תכנון לזה, אני חושש מאוד שנגיע למצב של טשטוש מוחלט בין הישויות, עד לחיבור שבין בעלי תעודת זהות כחולה לזו הירוקה. אני סבור שמדובר באיום מטורף לחלום הציוני, ולא מן הנמנע כי בעתיד הם יבקשו זכויות כאזרחים ישראלים, לאור הבנתם ש-עיון שתי המדינות הולך וקורס".

אתה מזהה תהליך שבו פלסטינים מתחילים להאמין ברעיון המדינה האחת?

"יש לא מעט פלסטינים שכמהים אליו, ואפשר לראות את זה בסקרי דעת הקהל. בחור צעיר פלסטיני, שמבין עד כמה הממשל שלו מושחת, שער כיום למה שמתרחש בעולם דרך הרשתות החברתיות, מבקש לעצמו חיים טובים. הוא רוצה השכלה, רוחה כלכלית, זכויות סוציאליות. הוא מעוניין לצאת לחו"ל בדרך המלך מנתב"ג, כמו קרוב משפחתו מטייבה ולא ממעבר אלנבי".

ומה לגבי הזהות הלאומית הפלסטינית?

"ברור שהזהות הפלסטינית לא נשכחה, אבל בהלכי הרוח הפלסטיניים ניתנת משמעות גדולה גם להיבט הר-מוגרפי, שיש לו משמעות גדולה והוא בסוף, גם אם ייקח שנים, יכריע. בכירה ברשות הפלסטינית אמרה לי, לא בהתלהמות אלא בניחות פרגמטי, שמתרחש כעת תה-ליך הדרגתי ומתיש, שבו הרשות תלך ותיספג אל תוך החברה הישראלית משום שהמשק שלהם קטן וההפרדות הולכות ומיטשטשות. כבר היום התלות של הפלסטינים בישראל מובהקת: במים, בתשתיות, באנרגיה, בגישה לנמלי הים, לתשתית הסלולרית. אפילו מכון התקנים ברמת אביב הוא זה שנותן הכשרים למפעלים פלסטי-ניים. אותה בכירה הוסיפה שבסופו של דבר המיזוג הזה וטשטוש הגבולות גם ביהודה ושומרון בין התנהלויות ליישובים פלסטיניים, יביא לכך שכתודעה העולמית ישראל תיתפס כמי שמנהלת משטר של אפרטהייד ואפ-ליה והיא תתקשה לעמוד בלחץ הבינלאומי. 'בסופו של דבר', היא אמרה לי, 'זה יחייב אתכם לתת לנו אזרחות'. התרחיש הזה אומנם נראה כיום כדמיוני, ובכל מקרה גם בחזיונות של הפלסטינים שמאמינים שרעיון המדינה האחת יכול לקרום עור וגידים מדובר בתהליך של עש-רות שנים קדימה, אבל יש יותר ויותר פלסטינים ביהודה ושומרון שמאמינים שזה תרחיש סביר יותר מאשר מדי-נה פלסטינית עצמאית".

עם מה זה משאיר אותנו? פתרון מדיני לא נראה בעין.

"הרעיון של ניהול הסכסוך, כפי שנתפס היום בישראל, לא יכול להחזיק לאורך זמן אלא אם אתה עוצם את עיניך. התהליכים מתרחשים בשטח ויקבעו משמעויות אסטרטגיות לעתיד. לדעתי את שיח של שתי המדינות, שאינו ישים, צריך להחליף בשיח של הפרדה וסיומן גבול בינינו לבין הפלסטינים, ושיהיה ברור איפה הוא מתחיל והיכן הוא נגמר. התנהלות נכונה מבחינה מדינית לא מבטיחה שקט במזרח התיכון. תמיד יהיה מי שישנא אותך וינסה להרוג כך ולפגוע ביציבות שלך. גם שיתופי פעולה כלכליים לא מבטיחים שקט, ואת זה למדנו על בשרנו מאוסלו. אבל אנחנו זקוקים לראייה מפוכחת ול-מנהיגות בקבלת החלטות על מנת להקטין את החיכוך עם הפלסטינים באיו"ש, להגדיר מדיניות ברורה מול חמאס בעזה ולהסדיר את החובות והזכויות של ערביי ישראל, ולנצל את ההזדמנות שיש כיום להעמקת שילוב-בם בחברה הישראלית".